

Joegoslavië: de perfins van Slovenië

(D. Scheper; uit: Perfinpost nr. 61, mei 2002)

Inleiding

Tot mijn favoriete verzamelgebieden behoren de perfins van Joegoslavië. Terwijl ik dit schrijf, bedenk ik me echter dat deze opmerking voor verschillende uitleg vatbaar is. Joegoslavië is immers Joegoslavië niet meer. Sinds het tijdperk van de perfins heeft Joegoslavië vele grenswijzigingen gekend. Maar dat was ook al het geval in de periode waarin het gebruik van perfins de gewoonste zaak van de wereld was. En juist die grenswijzigingen zijn een reden waarom de perfins van Joegoslavië ook posthistorisch gezien zo interessant zijn.

Om die reden omvat mijn verzameling 'perfins van Joegoslavië' niet alleen de postzegels die deze landsnaam dragen. Een groot deel van het Joegoslavië van na de Eerste Wereldoorlog behoorde voor 1918 tot het keizerrijk Oostenrijk. Een ander deel behoorde tot het koninkrijk Hongarije. Weer een ander deel (Bosnië en Herzegovina) gaf voor 1918 eigen zegels uit. Maar er is meer! Zo zien we in de periode na 1918 ook postzegels verschijnen die slechts zijn bedoeld voor bepaalde Joegoslavische deelrepublieken zoals Slovenië en Kroatië. En tenslotte zien ook na de Tweede Wereldoorlog (1940-1945) aparte zegels voor Kroatië het licht! In al die soorten zegels kunnen we perfins aantreffen.

Als we het grondgebied van het Joegoslavië van circa 1920 als uitgangspunt nemen, dan kunnen we een groot aantal van de 'Joegoslavische' perfins ook vinden in eerder verschenen zegels van Hongarije, Oostenrijk, Bosnië, Kroatië en Slovenië.

Al met al is dit een interessant en veelzijdig verzamelgebied.

In dit artikel wil ik u daarvan een eerste indruk geven. Als onderwerp koos ik de perfins van Slovenië.

Een verzameling van deze perfins kan op diverse manieren worden opgezet. Zo kan men de collectie indelen naar het oorspronkelijke land van uitgifte (zie hierboven) maar ook naar het verschillend gebruik van perfins op post- of postwaardestukken. Van dat laatste zal ik enkele voorbeelden geven. De afbeelding hieronder toont drie zegels met dezelfde perfin 'A.K./L.' van Ant. Krisper in Laibach in (Oostenrijks) Slovenië.

De eerste zegel is een uitgifte van Oostenrijk. De tweede is van de deelrepubliek Slovenië en toont onderin het poststempel de Sloveense naam Ljubljana. De derde zegel is een uitgifte van het Koninkrijk der Serven, Kroaten en Slovenen.

Oostenrijkse briefkaart met Sloveense perfin A.K./L. dd. 19-11-1915.

Ontstaan van het koninkrijk Joegoslavië

In oktober 1918 eindigt de Eerste Wereldoorlog. De Donau-monarchie, met name het koninkrijk-keizerrijk Oostenrijk - Hongarije, valt uiteen in een aantal nieuwe staten.

Slovenië is een van de initiatiefnemers voor de nieuw te vormen staat Joegoslavië. De officiële start van deze nieuwe staat is op 29 oktober 1918.

De nieuwe staat (Drzava) S.H.S. omvat dan (alleen) de Slovenen, Kroaten en Serviërs, die voorheen waren gevestigd in de Donau-monarchie. Maar een staatkundige eenheid is het nog lang niet!

Op aandringen van de geallieerden, die de staat S.H.S. niet als zelfstandige staat erkennen, wordt aangekoerst op een samengaan met het koninkrijk Servië. Deze vereniging van staten wordt op 1 december 1918 uitgeroepen.

De eerste zegels voor Slovenië

Op 3 januari 1919 verschijnen de eerste postzegels binnen de nieuwe staat Joegoslavië. Ondanks de vereniging van de staat SHS met het koninkrijk Servië op 1 december 1918, dragen de zegels nog het inschrift "Drzava SHS". De reden hiervoor is het feit dat deze uitgifte vanaf oktober 1918 was voorbereid en er na de proclamatie in december 1918 geen gelegenheid meer was om het ontwerp van de zegels te wijzigen. Uiteraard speelde ook een rol dat men zo snel mogelijk het gebruik van de Oostenrijkse zegels wilde beëindigen!

Voorbeelden van de 'kettlingbrekers'. Let op de onregelmatige tanding!

De nieuwe zegels waren bedoeld voor gebruik in Slovenië. De zegels werden gedrukt in Ljubljana (voorheen Laibach) en in Wenen.

Onder de perfin van Slovenië bevinden zich slechts enkele waarbij de initialen zijn verwerkt tot een monogram. Een daarvan is de hieronder afgebeelde perfin 'StMC' van de Stadtmühle in de plaats Cilli (in het Sloveens *Celje*).

De eerste zegel is een uitgifte van Oostenrijk. De tweede is een zgn. 'kettingbreker' van de deelrepubliek Slovenië. De derde zegel is van het Koninkrijk der Serven, Kroaten en Slovenen.

Oostenrijkse briefkaart met Sloveense perfin 'StMC' dd. 4-11-1916.

Het algemene tekort na de Eerste Wereldoorlog is goed zichtbaar in de kwaliteit van deze Sloveense postzegels. Er zijn vele soorten papier, verf en gomsoorten gebruikt. Voor het tanden van de zegels werden allerlei primitieve middelen ingezet. Veel van de slecht uitgevoerde zegels zouden in normale omstandigheden als drukafval in de papiermand zijn verdwenen. Maar door de grote behoefte aan eigen postzegels werd de slechte kwaliteit geaccepteerd. De zegels tonen de afbeelding van een slaaf die zijn kettingen verbreekt. Deze uitgifte heeft daarom de bijnaam 'Kettingbreker' gekregen.

Op 8 april 1919 volgt de uitgifte van zegels in de waarden van 50 dinar en hoger. Op deze zegels is het inschrift "Država SHS" vervangen door "Kraljevina SHS" dat 'Koninkrijk van Serven, Kroaten en Slovenen' betekent.

Voorbeelden van zegels van de Sloveense uitgifte van 8-4-1919.

Ook deze zegels zijn slechts bedoeld voor gebruik in de deelstaat Slovenië. Maar de praktijk was heel anders. Het voortdurende tekort aan postzegels in andere delen van het koninkrijk is er de oorzaak van dat de zegels voor de deelrepubliek Slovenië ook zijn gebruikt in andere postdistricten, zoals in het district Serajewo in Bosnië en in het district Zagreb in Kroatië.

In de praktijk werden de zegels door de drukkerijen op bestelling geleverd aan de postdirectie in Ljubljana in Slovenië. Deze postdirectie fungeerde zelfstandig. In deze situatie, die nog dateerde uit de Oostenrijkse tijd, was door het verantwoordelijke ministerie voor de postwaarden in Beograd nog geen verandering gebracht.

Toen andere postdirecties in het Koninkrijk SHS door hun oude zegelvoorraad heen waren, bestelden zij de Sloveense zegels bij de postdirectie in Ljubljana. Deze 'Sloveense zegels' zijn dus ook gebruikt (door bedrijven) buiten de deelrepubliek Slovenië.

De perfin 'P.S.' van Paul Seemann is alleen compleet in zegels van Oostenrijk en Slovenië. Daarna is de letter 'P' uit de perforator verwijderd. In zegels van het Koninkrijk SHS zien we daarom alleen nog de perfin 'S' van Seemann.

De perfin 'P.S.' door een Oostenrijks postwaardestuk van 5 Heller dd. 23-11-1907.

De perfin van Slovenië

Wanneer ik het heb over de perfin van Slovenië, dan bedoel ik de perfin van bedrijven die op het grondgebied van de deelrepubliek Slovenië waren gevestigd.

De afbeeldingen in dit artikel tonen dat we die perfin kunnen vinden in diverse soorten zegels en in postwaardestukken.

En soms zien we een combinatie van zegel en postwaardestuk, beide met perfin, zoals hieronder is afgebeeld.

De afbeelding toont een postwaardestuk van het Koninkrijk SHS, een briefkaart met een nominale waarde van 25 para. De kaart is geperforeerd met de perfin *MAJDIC* van de gelijknamige firma in de Sloveense plaats Celje en op 16-3-1922 verzonden naar Wenen. Ter voldoening van het buitenland tarief is een zegel van 25 para bijgeplakt. Ook deze zegel heeft de perfin *MAJDIC*. Overigens komt deze perfin ook voor in zegels van Oostenrijk en van Slovenië.

Duitse zegels in Slovenië

Van een paar Sloveense firma's is bekend dat zij hun postzegels ook na 1940 nog hebben geperforeerd. Slovenië was toen een deel van het koninkrijk Joegoslavië.

Op 8 juli 1941 werd het noorden van Slovenië door de Duitsers ingelijfd. En in september 1943 werd ook het andere deel van Slovenië bij het Duitse rijk gevoegd. Door deze ontwikkeling kunnen we de perfin van Sloveense firma's ook aantreffen in zegels van de Duitse bezetter.

De perfin 'D,R.' van de ijzerhandelaar D. Rakusch in Celje. We zien de perfin achtereenvolgens in de postzegels van Oostenrijk, van Slovenië, van het koninkrijk Joegoslavië en van het Duitse Rijk.

Vraag

Tot zover deze introductie van de perfin's van Slovenië.

Helaas is over dit interessante en veelzijdige verzamelgebied nog weinig bekend. Dit is echter tegelijkertijd de uitdaging om de perfin's van dit gebied te verzamelen en de gegevens van de betrokken firma's te achterhalen.

Eén van de vragen die ik heb, betreft de hierbij afgebeelde perfin 'J.O.& C.' in een zegel van de uitgifte voor Slovenië. Het stempel luidt 'DOMZALE'. De perfin wordt ook gemeld in de catalogus van Oostenrijkse perfin's van J. Nussbickel. Van de gebruiker van deze perfin is echter niets bekend.

Wie heeft deze perfin in een Oostenrijkse zegel met een leesbaar poststempel?

Uw reactie zie ik graag tegemoet.

Dick Scheper, dick.scheper@planet.nl

